

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันโลกมีความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ปัจจัยที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงคือ การพัฒนาคนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และเครื่องมือในการพัฒนาในสถานการณดังกล่าวคือ การศึกษา ซึ่งการศึกษาของประเทศไทยในยุคปัจจุบันมุ่งเน้นในเรื่องการปฏิรูปโครงสร้างทางการบริหาร การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปครู และการปฏิรูปการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อไปสู่เป้าหมายด้านคุณภาพการศึกษา และหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ คุณภาพของผู้นำ (กาญจนา แสงสารพันธ์, 2548, หน้า 1) ผู้นำยุคใหม่ที่เน้นการปฏิรูปจึงต้องเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ ซึ่งลักษณะของผู้นำคุณภาพ ได้แก่ เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี การบริหารยึดถือความเป็นจริงมากกว่าความรู้สึก มีความสามารถในการสื่อสาร ใช้แรงจูงใจในการบริหารรวมทั้งเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดการพัฒนา และต้องมีความมุ่งมั่นในการบริหารงานที่เน้นผลงานเป็นหลัก เป็นที่ยอมรับกันว่าบุคคลที่มีความสำคัญในทุกๆ ระดับของสังคมคือบุคคลที่เป็นผู้นำ ผู้นำเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอด สวัสดิภาพ และสันติสุขของสังคมและประเทศชาติทั้งหมด (พระธรรมปิฎก, 2541, หน้า 1) สอดคล้องกับคำกล่าวของชาลี มณีศรี(2542, หน้า 135) ที่ว่าปัจจัยสำคัญที่สุดในการบริหารงานต่าง ๆ คือ ผู้นำ หน่วยงานใดมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถรอบด้านหน่วยงานนั้นย่อมประสบความสำเร็จ เพราะผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงานในองค์การ องค์การจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงานนั้น ปัจจัยสำคัญที่สุดคือผู้นำ ถ้าองค์การใดได้ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ก็จะสามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานตลอดจนทำกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์การให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี วิเชียร วิทยอุดม (2548, หน้า 1) และในการที่จะดำเนินการให้องค์การเกิดประสิทธิผลย่อมขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสำคัญ) สเตียร์ (Steers, 1997, p.46)

ภาวะผู้นำนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานให้สัมฤทธิ์ผล ความสำเร็จในงานมีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถของผู้บริหารหรือผู้นำ ภาวะผู้นำเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานนั้นมีลักษณะการปฏิบัติงานอย่างไร มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด ผู้บริหารมีบทบาทที่สุดที่จะต้องใช้ความรู้ความสามารถในความเป็นผู้นำในการบริหารงาน เพื่อรวมพลังและใช้ประโยชน์จากบุคลากรที่มีอยู่ให้ช่วยกันทำงาน และต้องรู้จักเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจและก่อให้เกิดความร่วมมือจากผู้ร่วมงานเต็มที่ ทั้งนี้ เพราะหากภาวะผู้นำของผู้บริหารตรงกับความต้องการของผู้ร่วมงานมากเพียงใด ผลผลิตขององค์การจะสูงขึ้นเท่านั้น (Stogdill, 1974, p.311) ดังนั้นในสถาบันการศึกษาซึ่งมีผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่เป็นผู้นำ ภาพลักษณ์ของผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่จะต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง เป็นผู้จัดการที่เฉียบแหลม เป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เชี่ยวชาญ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เป็นผู้นำองค์การโดยการนำทางและจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ต้องรู้จักใช้ความพยายามที่จะดึงเอาความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชามาบูรณาการเข้ากับความมุ่งประสงค์ขององค์การกับการจูงใจปัจเจกบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 4)

การจัดการศึกษามีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพจึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ (ธีระ รุณเจริญ, 2546, หน้า 1) บทบาทและหน้าที่ทั้งหลายที่ผู้นำจะต้องแสดงนั้นเป้าหมายสุดท้ายคือการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพ นั่นหมายความว่า ผลผลิตที่เป็นนักเรียนจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์อื่น ๆ และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ผู้บริหารโรงเรียนมืออาชีพ มีลักษณะความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ สามารถชักนำหรือสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีการวางแผนการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีทักษะการบริหารที่ดีเยี่ยม มีความตั้งใจจริง สามารถปฏิบัติงานในรูปแบบการตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (ธีระ รุณเจริญ, 2546, หน้า 21)

ดังนั้น การบริหารทุก ๆ องค์การจะเกิดประสิทธิผลได้ขึ้นอยู่กับการใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งมีรูปแบบหลากหลาย ในบริบทปัจจุบันภาวะผู้นำที่เหมาะสมคือ ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ ที่ส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิผลด้านความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ด้านความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และด้านความสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน (Bass, 1998, pp.5-7; Hoy & Miskel, 2001, pp.305-306 cited in Mott, 1972) อาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพมีความสำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันกฎหมายได้กำหนดให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคล มีจุดมุ่งหมายให้โรงเรียนมีอิสระ มีความเข้มแข็งในการบริหารงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า ก) ผู้บริหารจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการบริหารโรงเรียน (ธงชัย สันติวงษ์, 2539, หน้า 410)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้บริหาร คือมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ โดยมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันการเปลี่ยนแปลง (ธีระ รุญเจริญ, 2546) ดังนั้นระบบของการบริหารโรงเรียนผู้บริหารคือหลักสำคัญที่สุดที่จะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายได้ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในระดับโรงเรียนว่าภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โรงเรียนควรดำเนินไปในทิศทางใด ดังเช่น การบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 และเขต 2 ถึงแม้ว่าจะทราบและเข้าใจประเด็นเหล่านี้ดี แต่ในทางปฏิบัติพบว่า ผู้บริหารมักประสบปัญหาและข้อจำกัดจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการใช้พฤติกรรมและภาวะผู้นำในการบริหารของผู้บริหารเองที่ใช้อำนาจและหน้าที่กำหนดนโยบายและตัดสินใจเองเป็นส่วนใหญ่ เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารงานน้อย ส่งผลให้ประสิทธิภาพของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ต่ำลง และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คุณภาพของผู้เรียนที่ปรากฏอยู่ในระดับไม่น่าพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผลการทดสอบแห่งชาติ (National Test) ซึ่งมีคะแนนค่อนข้างต่ำในทุกวิชา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1, 2547) เพื่อให้ผลการทดสอบแห่งชาติ ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหาร โรงเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนนำข้อมูลจากผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มคุณภาพของผู้เรียนและประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว
3. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว จำแนกตามระดับการจัดการศึกษา และประสพการณ์ในการทำงานของครู
4. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว จำแนกตาม ระดับการจัดการศึกษา และประสพการณ์ในการทำงานของครู

5. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว โดยเฉพาะต่อผู้บริหาร โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว สามารถนำภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพตามทฤษฎีของเบส (Bass) มาปรับพฤติกรรมการบริหารงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน
2. ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว สามารถนำภาวะผู้นำตามทฤษฎีของเบสมาเพิ่มประสิทธิผลของโรงเรียน
3. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียน สามารถนำผลจากการศึกษาไปใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมในการบริหารงานของตนเอง ให้เหมาะสม รวมทั้งการกำหนดนโยบาย และการวางแผนการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิผลของโรงเรียนต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วอยู่ในระดับใด
2. ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วอยู่ในระดับใด
3. ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามระดับการจัดการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของครูแตกต่างกันหรือไม่
4. ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว จำแนกตามระดับการจัดการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของครูมีความแตกต่างกันหรือไม่
5. องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหารโรงเรียน สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วได้หรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

1. ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหาร โรงเรียน จำแนกตามระดับการจัดการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของครูแตกต่างกัน
2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว จำแนกตามระดับการจัดการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของครูความแตกต่างกัน
3. องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหาร โรงเรียน มีอิทธิพลและสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ได้

กรอบความคิดในการวิจัย

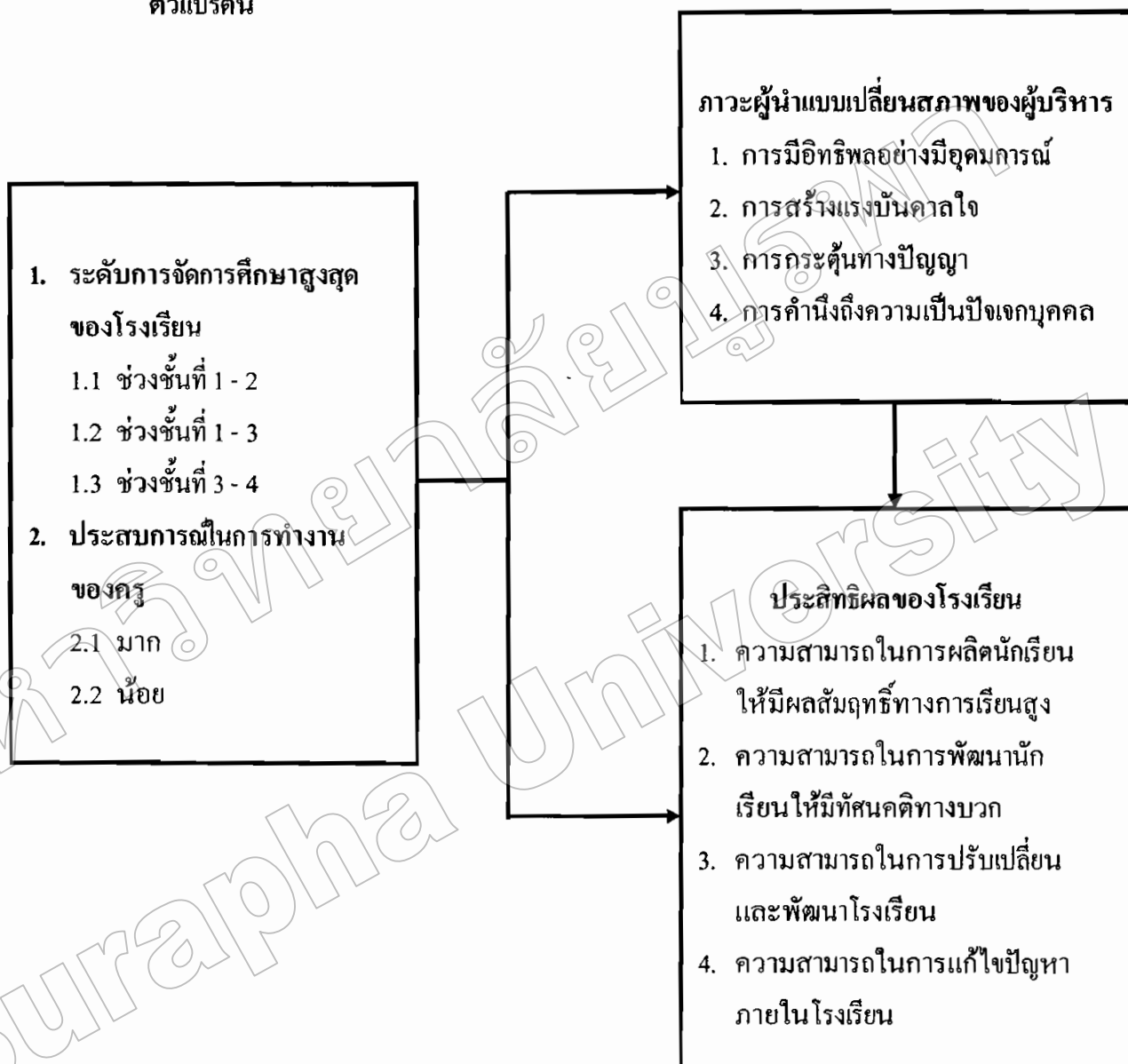
กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ (Transformational Leadership) ของเบสและอวลิโอ ในปี ค.ศ. 1991 (Bass, 1999, pp. 9-32; Bass, 1997, pp.19-28; Bass & Avolio.1994, pp.2-6) 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence of Charisma) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration)

ส่วนประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา ได้อาศัยเกณฑ์การประเมินประสิทธิผลขององค์การของมอท (Hoy and Miskel, 1991, p.373 cited in Mott, 1972) ซึ่งได้กล่าวถึงประสิทธิผลของโรงเรียนในแง่ของความสามารถ 4 ประการ ประกอบด้วย ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในโรงเรียน

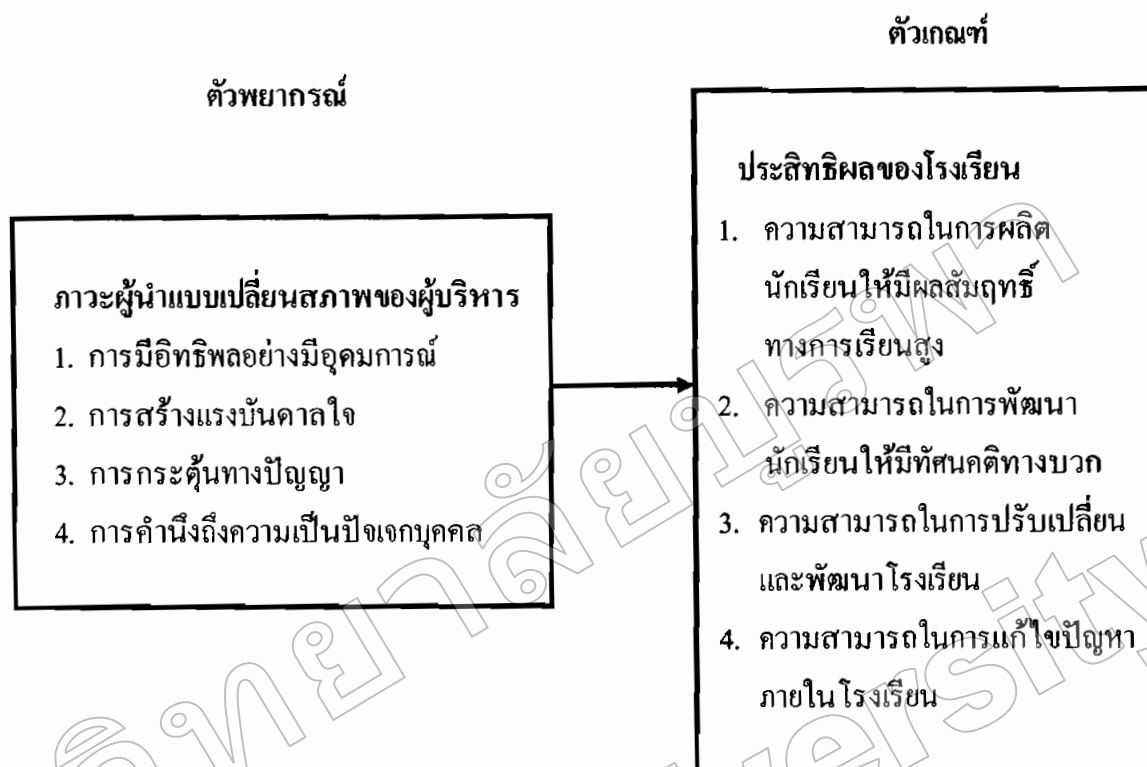
จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหาร โรงเรียนและประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ดังภาพที่ 1และภาพที่ 2

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบความคิดในการวิจัยแสดงความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ของภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพกับประสิทธิผลของโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพตามทฤษฎีของเบสและอวอลิโอ ในปี ค.ศ. 1991 (Bass, 1999, pp. 9-32 ; Bass, 1997, pp. 19-28 ; Bass & Avolio, 1994, pp. 2-6) ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ในแง่ของความสามารถ 4 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในโรงเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว จำนวน 4,016 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp.607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 361 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 ระดับการจัดการศึกษาสูงสุดของโรงเรียน

3.1.2 ประสบการณ์ในการทำงานของครู

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ตามแนวคิดของเบสและอวอลิโอ ในปี ค.ศ. 1991 (Bass, 1999, pp. 9-32; Bass, 1997, pp. 19-28 ; Bass & Avolio, 1994, pp. 2-6) มี 4 ด้าน ได้แก่

3.2.1.1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

3.2.1.2 การสร้างแรงบันดาลใจ

3.2.1.3 การกระตุ้นทางปัญญา

3.2.1.4 การคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคล

3.2.2 ประสิทธิภาพของโรงเรียน ได้แก่

3.2.2.1 ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

3.2.2.2 ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก

3.2.2.3 ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน

3.2.2.4 ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ (Transformational Leadership) หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียน แสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน โดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในการกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและองค์กร จูงใจให้ผู้ร่วมงานมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจ

ของพวกเขา ซึ่งจะนำไปสู่ประโยชน์ของกลุ่ม องค์กรหรือสังคม กระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานนี้จะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ ได้แก่

1.1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการ หรือการทำงานที่เป็นกระบวนการทำให้ผู้ร่วมงานให้การยอมรับในความเฉลียวฉลาดและความสามารถในการทำงาน ผู้นำจะประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานจนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธา และทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานด้วย ผู้นำจะ แสดงจุดยืนที่ชัดเจนและมีเหตุผลในการแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น มีความกล้าคิด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่วางไว้ มีความมั่นคงทางอารมณ์ในสถานการณ์วิกฤต และการตัดสินใจจะคำนึงถึงผลที่ตามมาทางด้านศีลธรรม และจริยธรรม ผู้นำจะเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผู้นำจะสร้างความเคารพนับถือด้วยการปฏิบัติ หรือเอาใจใส่ต่อผู้ร่วมงานในสถานการณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งมีความตั้งใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง มีความแน่วแน่ในอุดมการณ์ โดยอาศัยวิสัยทัศน์และการมีจุดประสงค์ร่วมกัน

1.2 การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation) หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการ หรือการทำงานที่เป็นกระบวนการ ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดแรงจูงใจภายใน จนทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความมุ่งมั่น และมีความมั่นใจในความสามารถ จนสามารถปฏิบัติงานได้เป็นผลสำเร็จ ผู้นำจะเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดี มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง และแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำงานให้สำเร็จตามที่กำหนดไว้ด้วยความกระตือรือร้น จนเห็นภาพอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ให้แรงเสริมเมื่อผู้ร่วมงานปฏิบัติงานจนสำเร็จ รวมทั้งสร้างขวัญ กำลังใจพร้อมให้คำแนะนำสำหรับผู้ที่เกิดความผิดพลาดในการทำงาน กระตุ้นจิตวิญญาณของทีม ให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้นโดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก

1.3 การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการ หรือการทำงานที่เป็นกระบวนการกระตุ้นผู้ร่วมงานให้เห็นวิธีการ หรือแนวทางใหม่ในการแก้ปัญหา มีการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการทำงาน โดยใช้ข้อมูลหลักฐาน ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานทำการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหา รวมทั้งใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย และนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน จนสามารถปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จ ผู้นำจะแจ้งข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือนำความรู้ใหม่ ๆ มาเผยแพร่ให้ผู้ร่วมงานทราบอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็น และแนวคิดต่าง ๆ ในการทำงานเพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิมอย่างสร้างสรรค์

1.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการ การทำงานหรือมอบหมายงาน โดยคำนึงถึงความถนัดและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง และเป็นรายบุคคล มีการวิเคราะห์ความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล ให้คำปรึกษาในการปฏิบัติงาน และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าของผู้ร่วมงาน ส่งเสริมผู้ร่วมงานในการพัฒนาความสามารถตนเองอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนการดำเนินงาน รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้ร่วมงานอย่างตั้งใจ มีการกระจายอำนาจโดยการมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงาน โดยผู้นำจะมีคุณลักษณะสำคัญในด้านความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล และการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล และเทคนิคการมอบหมายงาน

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียน (School Effectiveness) หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีองค์ประกอบ 4 ด้านคือ

2.1 ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (Achievement) หมายถึง ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนจนทำให้นักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง สามารถแข่งขันได้ในระดับที่สูงขึ้นได้ นักเรียนได้รับรางวัลทางวิชาการจากการเข้าร่วมประกวด และนักเรียนส่วนใหญ่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.2 ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก (Positive Attitude) หมายถึง การดำเนินงานด้านบริหารและการอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณลักษณะที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระเบียบวินัย เป็นคนมีเหตุผล มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักพัฒนาตนเองและมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษา

2.3 ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน (Adaptation and Develop School) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานด้านบริหาร ด้านการเรียนการสอน การปรับหลักสูตรเพื่อให้โรงเรียนก้าวหน้า ทันกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ครูปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาช่วยในการจัดการเรียนการสอน นำผลการทดสอบนักเรียนมาใช้วางแผน สามารถจัดการเรียนการสอนตามความต้องการของท้องถิ่น จนทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงสามารถแข่งขันกับโรงเรียนอื่นได้ และได้รับความร่วมมือจากชุมชน

2.4 ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน (Internal Problem Solving) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการแก้ปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จหรือเป็นไปได้ บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

3. ระดับการจัดการศึกษา (The Level of Educational) หมายถึง ลักษณะของโรงเรียนที่เปิดทำการสอนในระดับต่าง ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

3.1 ช่วงชั้นที่ 1-2 หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.2 ช่วงชั้นที่ 1-3 หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.3 ช่วงชั้นที่ 3-4 หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

4. ผู้บริหาร โรงเรียน (School Administrator) หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าโรงเรียนสูงสุดคนใดคนหนึ่งตามตำแหน่งที่โรงเรียนกำหนดเรียกไว้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ ที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว

5. ประสบการณ์ในการทำงานของครู (Working Experience) หมายถึง ระยะเวลาที่ครูผู้สอนปฏิบัติงานใน โรงเรียนแห่งใดแห่งหนึ่งหรือหลายแห่ง โดยใช้จำนวนปีของประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเป็นเกณฑ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

5.1 ประสบการณ์มาก หมายถึง ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

5.2 ประสบการณ์น้อย หมายถึง ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 1 ถึง 10 ปี